

NOSZKAY ERZSÉBET SZERKESZTŐ: TUDÁSMENEDZSMENT A KÖVETKEZŐ KÉT ÉVTIZED HATÁRÁN

Érdeemes alaposan átböngészni az alábbi listát.

Tudásigény, tudáselvárás, tudáshiány, tudásazonosítás, tudásszerzés, tudásfejlesztés, tudásgyarapítás, tudásbefogadás, tudásmunkás, tudáshordozó, tudásközösség, tudáspraxis, tudásfogalmak, tudáshálózat, tudáskommunikáció, tudáskommunikációmenedzsment, tudásmegosztás, tudásáramlás, tudásértelmezés, tudásgenerálás, tudásteremtés, előállított tudásanyag, tudásgyár, tudás-unikornisok, tudásigazgató folyamatok, tudáskonverziós ciklus, tudásgazdálkodás, tudáshasznosítás/tudásfelhasználás/tudásalkalmazás, tudásbeépítés, tudásértékelés, tudásmérés, tudásmegtartás, tudásmegőrzés, tudástárolás, tudástőke, tudásérték, tudáskészlet, tudásvagyon, tudástár, tudástechnológia, tudástranszfer, strukturált tudástranszfer, tudástranszfer-technológia, tudástranszfer-hitelesítés, tudásviszonyok, tudáskonfliktus, tudásfajták, tudástörténet, komplementer tudáselemek, tudáskontroll, tudásstratégia, tudásvezető, tudásháromság.

Az MTA Gazdálkodástudományi Bizottságán belül működő Tudásmenedzsment Munkabizottság húszéves jubileumára készült tanulmánykötet kulcsszavai között javarészt jól ismert, tankönyvekben szereplő alapterminusok köszönnek vissza – nem függetlenül attól, hogy a szerzők szinte kivétel nélkül egyetemi oktatók is. (Talán csak „a tudás unikornisai” – az egymilliárd dollárnál többre értékelt technológiai vállalatok közül a tudásiparban tevékenykedők – és a tudásháromság igényel magyarázatot: utóbbi az arisztotelészi mesterség/*techné*, tudomány/*episztémé* és okosság/*phronészisz* hármasságra utal, amely persze kiegészíthető a bölcsesség/*szófia* és az ész/*nousz* kategóriáival is.)

A fogalommustra ugyanakkor izgalmas keresztmetszete is annak, ahogyan a tudásmenedzsment témavilága építkezik és bővül. Jól elkülönülnek a gyakorlati szakemberek (practitioners), a kutatók (researchers) és az elmélettel foglalkozók (theorists) számára jelentésteli kifejezések, és az is felismerhető, hogyan rendeződnek fő osztályokba: a *tudásfolyamatoknak* az összetett kisvilágai részben a *szervezeti lét*, részben a *technológia* által megnyitott képesség- és lehetőségter köré, *ismeretelméleti* oldalról pedig a megértés, a felhasználás, a szabályozás és a működés optimalizálása köré.

Megint máshonnan nézve azt látjuk visszatükröződni, hogy a hazai kutatóközösség széles merítéssel képes kialakítani a maga diszkurzív viszonyát a tudásmenedzsment fogalmi és szerkezeti alapjaihoz, és az innen származó tudást hatékonyan csatornázza be a felsőoktatásba és a közleményfolyamba, amelyből

aztán a vállalati szakértők és a konzultánsok is gazdagon szemezgethetnek. Ám kétségkívül „határon innen” vagyunk: a címben jelzett következő két évtized elejének kulcsszavai ott toporognak a vállalati és egyetemi bejárati ajtókon. Hamarosan nálunk is meg fognak szaporodni azok a közlemények, amelyek tartalmazzák a *tudásgráf* (knowledge graph), az automatizált feladatokat végrehajtó *tudásbot* (knowledge bot), a *tudás bajnoka/központi ágense* (knowledge champion), a *tudásgondnokság* (knowledge curation) vagy a *tudástérképezés* (knowledge mapping) fogalmát. A *tudásmenedzsment-stratégia* (KM-strategy) mellé felzárkózik a *tudásmenedzsment-kultúra* (KM-culture), sőt a *tudásmegosztás-kultúra* (knowledge sharing culture), felértékelődik a *tudásaudit* (knowledge audit) meg a *tudásmenedzsment-audit és értékelés* (KM-audit and assessment). Egyre többet fogunk hallani a *tudás ellátási láncáról* (knowledge supply chain), a *tudássilókról* (knowledge silos) és az új szerepbe kerülő *tudásszolgáltatásokról* (Knowledge-as-a-Service), illetve a *megelőző tudásmegtartásról* (proactive knowledge retention). Nagy jövő áll a *tudáshatásmérés* (knowledge influence score) előtt, és mindinkább érdemes lesz figyelniük a *globális tudás kiválósági központjaira* is (Global Knowledge Centers of Excellence) – hogy a kötetbemutatóval szinte egy időben tartott amerikai csúcskonferencia (*KM World. The Knowledge Management & Enterprise Solutions Conference*, 2023. november 6–9.) témái közül szemezgessünk.

Ha pedig nem is azokat a szakszavakat keressük, amelyek a ’tudás’ előtagot tartalmazzák, hanem a tudásmenedzsment friss trendelőjelzéseiben legtöbbször szereplő területeket listázzuk, jól kirajzolódik, hogy milyen irányba fordul a világ: a tartalomtermelés automatizálása és *tagek* segítségével történő szervezése, a keresés támogatása és hatékonyságnövelése, a listák helyettesítése vizuális elemekkel, segédalkalmazások közös felületre rendezése, együttműködést támogató eszközök összekapcsolása, szervezeten belül felmerülő kérdések villámgyors megválaszolása, azonnali és személyre szabott értesítő rendszerek alkalmazása, barátságosabb és kézreállóbb interfészek, praktikusabban felosztott képernyőfelületek – minden módon mobil technológiára optimalizálva.

Ha innen nézünk rá kötetünk tanulmányaira, ezekben is fel-felvillannak a jövőbe vezető utak. Hiába az együttműködést támogató eszközök fejlesztése, ha alacsony a szervezeten belül a bizalomszint (Tomka János). Ha a vállalati tudáskontroll eredményességét erősítenénk, azt sem szükségszerűen a technológiában fogjuk fellelni, hanem abban, hogy sikeresek vagyunk-e a különbségtételben az észlelni és felismerni, tenni, használni és megújulni tudás horizontjai között (Véry Zoltán), vagy a tudás fenntarthatóságának biztosításában (Bencsik Andrea). Óvatosan akár azt is mondhatnánk, hogy fontos ugyan a technológiai támogatás rendszereinek vagy a digitális ökoszisztéma átalakulásának a vizsgálata (Obermayer Nóra), de ha létezik „magyar iskola” a tudásmenedzsmentben (ki-ki döntse el Noszkay Erzsébet áttekintő tanulmánya alapján), az bizonyosan

a puha változókra, különösen az emberi oldal vizsgálatára érzékeny. Polányi Mihály súlyos árnyékában nem csoda, mégis erősen fejnehéznak látom a hazai kutatásokat az egyre kevesebb gyakorlati hasznot hajtó „hallgatólagos tudás” lerágott csontjának vizsgálatára. Ám Szívós Mihály öteleművé fejlesztett hallgatólagos tudástipológiája (eszköz-, anyag-, környezet-, személy- és intézménycentrikus) meggyőző, és akár be is kerülhet a nemzetközi főáramba.

A kötet leginkább vitára és továbbgondolásra serkentő írása (Boda György – Láncz Gábor) kivezet a vállalatok világából, és a tudásalapú megközelítést a közepes jövedelem csapdájában, félperiferikus helyzetben vergődő magyar társadalomra és gazdaságra alkalmazza. S noha a szerzők kulcsállításaival („tehetséges és magas tudástőke-hordozó képességű honfitársainkat jelentős részben elveszítjük”, „a szakmasztruktúra megújulása lelassul”, „nincsenek kormányokon átívelő szakpolitikák”, „elhalasztódnak a nagy költségeket felemészítő társadalmi befektetések, különösen azok, amelyek nagy kockázatokkal járnak, és kezdetben kevés hasznot hoznak”) már találkozhattunk más elemzésekben is, elkeserítő egymás mellett látni felzárkózási esélyeink eljátszásának tüneteit és okait – élen a radikális fejlesztésre szoruló oktatással és a magas hozzáadott értékű beruházások elmaradásával.

Aki a komor hangulat elől a vállalatokhoz menekülne vissza, hasznos nézőpontokra lel Borgulya Ágnesnek a vállalati tudáskommunikáció sokdimenziós világáról, Tomka Jánosnak a tudásvezetők hét főbűnéről, Kiss Ferencnek a fenntartható tudástranszfer-technológiákról szóló elemzéseiben, valamint a Bógel György – Bisan Abdulkader szerzőpáros áttekintéséből a tudás-unikornisokról.

(Noszkay Erzsébet szerkesztő: *Tudásmenedzsment a következő két évtized határán*. Budapest: Akadémiai Kiadó – Budapesti Metropolitan Egyetem, 2023, 263 o.)

Z. Karvalics László

DSc, vezető kutató, Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete (FTI/IASK), Kőszeg